

**Onderhoudsgeld na echtscheiding en de Wet van
9 juli 1975. Vonnis van het Vredegerecht van
Heist op den Berg.**

*Annemie Vancraeynest
Roseline Vroman*

Wanneer de rechter bij echtscheiding op grond van bepaalde feiten aan de echtgenoot die de echtscheiding heeft bekomen, een onderhoudsgeld toekent krachtens art. 301 BW, moet hij rekening houden zowel met de inkomsten van de om uitkering verzoekende echtgenoot, als met diens mogelijkheden, met inachtneming van kennis en kundigheden, leeftijd en kinderlast.

Vonnis van het Vredegerecht van het Kanton Heist op den Berg, 9 november 1978.

DE PRETER J. tegen CANNAERTS F.

Het volgend vonnis werd uitgesproken.

Bij het oproepen der zaak in beraad gehouden spreekt de heer Vrederechter het volgende vonnis uit;

Gelet op de artikelen 2, 3, 4, 30, 34, 37 en 41 der wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in gerechtszaken;

Gelet op het namens De Preter, J. door haar raadsman Mter Verbist, advocaat te Heist op den Berg, Westerlosteenweg, 18 ondertekend en neergelegd verzoekschrift gedateerd 31 augustus 1978;

Gelet op de oproepingen, bij gerechtsbrieven d.d. 8 september 1978 aan partijen gericht om voor ons te verschijnen op 21 september 1978;

Gelet op de op 26 oktober 1978 voor verzoekster neergelegde conclusies en dossier door Mter Van de Wouwer, advocaat te Heist op den Berg, loco Mter Verbist, voornoemd en voor verweerder neergelegde conclusies, aanvullende conclusies en dossier door Mter Van hoogenbemt, advocaat te Mechelen, loco M.er Bastaens, advocaat te Berchem, Prins Albertlei, 18;

Aangezien de vordering ertoe strekt het verzoek ontvankelijk en gegrond te horen verklaren; dienvolgens verweerder zich te horen veroordelen om aan verzoekster te betalen ten titel van onderhoudsgeld na echtscheiding, op grond van de artikelen 301 en volgende B.W. de som van 12.000,- frank per maand te beginnen vanaf 1 juni 1978 en gekoppeld aan het indexcijfer van de kleinhandelsprijzen;

Verweerder zich bovendien te horen veroordelen in de gerechtskosten, rechtsplegingsvergoeding inbegrepen;
Aangezien verweerder in zijn conclusies de ontvankelijkheid van de eis niet betwist doch wel formeel de gegrondheid;

Aangezien verweerder voorhoudt dat, sinds de laatste hervorming, artikel 301 B.W. enkel nog een alimentair karakter heeft en geen vergoedend karakter meer;

Dat in die omstandigheden enkel nog dient te worden onderzocht of aanleggende partij niet in staat is in haar eigen levensonderhoud te voorzien en of het inkomen van verwerende partij in een degelijke disproportie is met de inkomsten van aanleggende partij; dat een onderhoudsgeld in het voordeel van aanleggende partij zich zou opdringen; dat zulks ter zake geenszins het geval is;

Aangezien de wet van 9 juli 1975, bij de wijziging van artikel 301 B.W., de woorden 'tot levensonderhoud' geschrapt heeft;

Aangezien aldus het karakter *sui generis* van de uitkering na echtscheiding onderstreept werd om zodoende een einde te stellen aan de in zekere zin theoretische twistvragen of die uitkering als vergoeding dan wel als alimentatiegeld dient beschouwd; (cfr. Vragen en antwoorden, Senaat 1975-76 1682; M. Bax - Kroniek van het personen en familierecht, R.W., 5 maart 1977 nr 27 kol. 1669 en 1670);

Aangezien het nieuwe artikel 301 B.W. breekt met het voorheen strakke alternatief van de rechtspraak: handhaving van de uitkering of intrekking;

Aangezien thans bij het bepalen van de uitkering ook rekening gehouden moet worden met de actuele inkomsten van de onschuldige echtgenoot en met diens mogelijkheden;

Aangezien overeenkomstig het huidige artikel 301 & 1 B.W. de onschuldige echtgenoot het recht heeft «om in zijn bestaan te kunnen voorzien op een gelijkwaardige wijze als tijdens het samenleven maar daarom niet om «op gelijkwaardige» wijze te leven zoals tijdens het samenleven»;

Aangezien aldus, zó de bereikte levensstandaard moet worden gehandhaafd, de vrouw desgevallend wel kan gedwongen worden uit werken te

gaan zodat in wezen haar levenswijze alleszins grondige wijzigingen kan ondergaan; (cfr. noot van Paul Hermans onder Cassatie, 12 november 1976, R.W., 1977-1978, kol 181-184);

Aangezien verweerder een getuigschrift overlegt waaruit blijkt dat verzoekster sedert 1 juli 1978 als schoonmaakster in dienst is bij het O.C.M.W. te Heist op den Berg tegen een bruto maandloon van 20.736,- frank;

Aangezien verweerder eveneens een loonuittreksel overlegt luidens welk hijzelf op dit ogenblik 32.198,- frank per maand verdient;

Aangezien terzake, bij beschikking van de heer Voorzitter der Rechtbank van Eerste Aanleg te Mechelen d.d. 12 februari 1976, beschikking waarnaar verwezen wordt door het vonnis van echtscheiding van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Mechelen d.d. 23 juni 1978, verweerder veroordeeld werd tot betaling aan verzoekster van een maandelijks onderhoudsgeld voor haar zelf van 7.500,- frank en voor elk van beide minderjarige kinderen van partijen van de som van 3.000,- frank, bedragen gekoppeld aan het indexcijfer van de consumtieprijzen;

Aangezien aldus, bij inachtneming van de wederzijdse gekende inkomsten van beide partijen, niet ten genoeg van recht is komen vast te staan dat terzake de door artikel 301 § 3 B. W. gestelde voorwaarden vervuld zijn om ten voordele van verzoekster de hoger vermelde beschikkingen te wijzigen in de zin door haar gevorderd;

Aangezien namelijk in onderhavig geval niet bewezen is dat de uitkering, ingevolge omstandigheden onafhankelijk van de wil van de uitkeringsgerechtigde, in ruime mate ontoereikend is geworden om de in § 1 bedoelde toestand te waarborgen weze om, rekening houdend met de inkomsten en mogelijkheden van verweerder, verzoekster in staat te stellen "in haar bestaan te voorzien op een gelijkwaardige wijze als tijdens het samenleven" deze laatste omschrijving echter te verklaren in den zin zoals voren gezegd;

OM DEZE REDENEN

Wij, Vrederechter rechtdoende op tegenspraak en in eerste aanleg, alle verdere of strijdige besluiten verwerpende, verklaren de vordering van verzoekster ontvankelijk doch ongegrond; dienvolgens wijzen de vraag van verzoekster af en veroordelen haar in de gerechtskosten deze kosten, de rechtsplegingsvergoeding inbegrepen, tot op heden begroot, in hoofde van verzoekster op 3.150,- frank en op 2.850,- frank in hoofde van verweerder;

NOOT: Enkele aspecten i.v.m. de onderhoudsverplichting tussen echtgenoten na echtscheiding op grond van bepaalde feiten sinds de wet van 9 juli 1975.

Bovenstaand vonnis maakt in velerlei opzicht een interessante toepassing van art. 301 § 1 BW, dat een belangrijke evolutie heeft doorgemaakt.

1° Wat de aard van de uitkering betreft. (1)

Tot vóór enkele jaren had deze uitkering hoofdzakelijk het karakter van schadeloosstelling, althans naar de mening van het Hof van Cassatie (2) en de meeste lagere rechtbanken (3). In de rechtsleer hield men er een uiteenlopende mening op na: sommige auteurs verkozen de indemnitaire theorie; anderen daarentegen (4) kozen duidelijk partij voor de alimentaire stelling. Noch de ene, noch de andere visie gaf een toereikende oplossing. Om deze reden nam het Hof van Cassatie in 1967 een soepeler houding aan en aanvaardde dat de uitkering een dubbel karakter bezat, enerzijds van alimentatie, anderzijds van vergoeding. (5) Deze aanvankelijk bevredigende stellingname bleek spoedig niet afdoende om alle problemen op te lossen. Bovendien gaf ze ook aanleiding tot arbitraire beslissingen: ze liet de rechtbank, in elk concreet geval, de vrije keuze over de aard (schadeloosstelling of onderhoud) die het best het gewenste resultaat kon motiveren (6). Vóór de wet van 9 juli 1975 was het karakter immers doorslaggevend voor de opvattingen over de veranderlijkheid, de overdracht ervan op de erfgenamen en de mogelijkheid tot het sluiten van overeenkomsten. De wet van 9 juli 1975 heeft deze modaliteiten uitdrukkelijk geregeld (art. 301, §1-§5 BW).

Op dit vlak is een zekere tweeslachtigheid te vinden in het vonnis: enerzijds neemt de rechter de motivering van de verweerder over als zou art. 301 BW sinds de laatste hervorming enkel nog een alimentair karakter bezitten en geen vergoedend, maar anderzijds wijst hij uitdrukkelijk op de *sui generis* aard van de uitkering, afgeleid uit het wegvallen van de woor-

(1) Zie BAX, M., De onderhoudsverplichting na Echtscheiding, *Onderhoudsgeld*, UIA, 1978, p. 83-110.

(2) Cass., 27 okt. 1927, *Pas.*, 1927, I, 316; Cass., 18 okt. 1934, *Pas.*, 1935, I, 20; Cass., 4 mei 1944, *Pas.*, 1944, I, 337; Cass., 18 nov. 1965, *J.T.*, 1967, 165; Cass., 13 jan. 1967, *Pas.*, 1967, I, 571.

(3) Zie gecit. rechtspraak bij W. DELVA en G. BAERT, Overzicht van rechtspraak (1960-63), *TPR*, 1964, nr. 73a, 412.

(4) Schadeloosstelling: De Page, I, nr. 978-979; alimentatie: Laurent, III, nr. 310; R. Dekkers, Over het jaargeld tot onderhoud na echtscheiding toegekend, *R.W.*, 1935-1936, 369 e.v.; A. Kluyskens, Karakter van het pensioen dat na echtscheiding op grond van art. 301 BW aan de onschuldige echtgenoot kan toegekend worden, *T.Not.*, 1941, 161 e.v.

(5) Cass., 22 juni 1967, *Pas.*, 1967, I, 1247 met noot; *R.W.* 1967-68, 243; *RCJB*, 1969, 126 met noot E. Viejean; *Arr. Cass.*, 1967, 1285; *JT*, 1967, 646 met noot J.J.Boels; *Bib. Ger. R.*, II, Compendium van rechtspraak, noot L. Van Slycken

(6) M.F. Lampe, noot bij Rb. Charleroi, 23 dec. 1970, *JT.*, 1971, 716.

den 'tot onderhoud' in de wettekst. Een onderzoek van de wettekst en de voorbereidende werken laat ons toe het *sui generis* karakter zeer genuanceerd te begrijpen: de nieuwe wet benadrukt duidelijk het onderhoudsaspect van de uitkering (vatbaarheid voor wijziging, automatische indexering, beëindiging bij de dood van de schuldeiser en van de schuldenaar, inachtneming van de mogelijkheden van de schuldeiser), hoewel de toekenningsvoorwaarden en -modaliteiten onomwonden te kennen geven dat de reden van de uitkering schadeloosstelling is.

Het is niet mogelijk om op grond van de Voorbereidende Werken een definitieve stellingname te bepalen; maar er wordt toch duidelijk onderstreept dat het doel van de uitkering een schadeloosstelling is, zodat 1) alleen de onschuldige er recht op heeft en 2) het criterium de levensstandaard tijdens het samenleven is. Voor deze twee aspecten moet de interpretatie aanleunen bij het indemnitaire karakter, maar technisch gezien gaat het om een onderhoudsgeld, zodat men voor alle andere problemen moet terugvallen op het onderhoudsrecht (7).

2° Wat de inkomsten en mogelijkheden van de om uitkering verzoekende betreft.

a) Actuele inkomsten.

Zoals dit vonnis ook uitdrukkelijk poneert, breekt het nieuwe artikel 301 BW met het strakke alternatief van de rechtspraak: handhaving van de uitkering of intrekking. Verminderingen of aanpassingen naar boven toe (Art. 301 § 3 BW) zijn nu schering en inslag.

Centraal in dit vonnis echter staat dat men moet rekening houden met de beroepsinkomsten van de onschuldige echtgenoot, ook wanneer deze pas beroepsactief geworden is nadat en omdat hij door de huwelijkspartner in de steek was gelaten. (8). Op dit punt breekt de wet van 9 juli 1975 volledig met de toen bestaande regeling die de onschuldige echtgenoot zoveel mogelijk poogde te beschermen tegen de nadelen van een echtscheiding en hem dan ook een onderhoudsgeld toekende dat hem ruimschoots in staat stelde zijn vroegere levenswijze verder te zetten op kosten van zijn schuldlige partner. De nieuwe wet echter heeft het strenge schuldcriterium op dit vlak gemilderd en de nadelen van de scheiding enigszins gespreid over beide echtgenoten.

Zo vond na vele jaren de opinie van Dabin eindelijk weerklank in het positief recht, waar hij stelde dat "il est contradictoire d'accueillir le divorce et de ne pas vouloir qu'il entraîne la moindre conséquence désavantageuse, du moins pour l'époux innocent" (9).

In casu werd op 12 februari 1976 in het kader van de voorlopige maat-

(7) PAUWELS, J., *Personen- en Familierecht*, II, Acco, 1978, p. 208.

(8) Cass., 12 nov. 1976, *R.W.*, 1977-78, 183, noot P. Hermans.

(9) DABIN, J., *Le système de la pension alimentaire après divorce*, R. Trim. Dr. Civ., 1939, 914-915.

regelen door de Voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg de echtgenoot veroordeeld tot betaling van een maandelijks onderhoudsgeld voor zijn echtgenote en voor elk van zijn beide minderjarige kinderen. Op 23 juni 1978 wordt de echtscheiding uitgesproken door de Rechtbank van Eerste Aanleg te Mechelen, die tevens hogergenoemde onderhoudsmaatregelen bevestigt. Reeds op 1 juli 1978 gaat de vrouw vrijwillig arbeiden. Wanneer ze dan in oktober aan de Vrederechter een verhoging van de uitkering vraagt, is het volkomen aannemelijk dat de Vrederechter rekening houdt met haar actuele inkomsten, waaronder hoofdzakelijk haar beroepsinkomsten.

b) Mogelijkheden.

Tot vóór de wet van 9 juli 1975 nam de rechtspraak aan dat men de onschuldige vrouw na de echtscheiding niet kon dwingen werk te zoeken, ook niet indien ze een diploma of een bepaalde bekwaamheid bezat. Nu is dit echter wel het geval: de nieuwe wet voorziet uitdrukkelijk dat met de mogelijkheden, d.i. beroepsmogelijkheden, van de uitkeringsgerechtigde rekening moet gehouden worden. Het verslag van Claes (10) is hier overduidelijk: "De bijvoeging van dit woord (*mogelijkheden*) beduidt inderdaad, dat zelfs indien de echtgenote op het ogenblik van de echtscheiding over geen enkel inkomen beschikt, doch dat wegens de kennis en de kundigheden van de echtgenote, het feit dat zij nog betrekkelijk jong is en geen te zware kinderlast heeft, de rechtbank elke uitkering kan weigeren, omdat de vrouw inderdaad in de moderne samenleving meestal in dergelijk geval, in de mogelijkheid is economisch onafhankelijk te zijn". Het blijft echter een open vraag hoe de rechter dergelijke criteria zal aanwenden: wanneer zal de rechter oordelen dat een vrouw 'betrekkelijk jong' is of 'geen te zware kinderlast' heeft? Dit probleem werd reeds uitvoerig behandeld door P. Van Herpe (11).

3° "Op een *gelijkwaardige* wijze als tijdens het samenleven".

Volgens art. 301 § 1 BW moet de toegekende uitkering de onschuldige echtgenoot in staat stellen op een gelijkwaardige wijze als tijdens het samenleven in zijn bestaan te voorzien. Dit betekent echter niet dat de vrouw onvoorwaardelijk recht heeft op een *identieke* levenswijze: om de bereikte levensstandaard te handhaven, kan de vrouw gedwongen worden buitenshuis te werken en aldus haar levenspatroon grondig te wijzigen. De sinds 1975 traditioneel geworden nuance 'gelijkwaardig-gelijkaardig' duidt zeer helder het contrast aan met de vroegere wetgeving op dit punt, doch breekt geenszins met de rechtspraak van het Hof van Cassatie (12).

(10) *Parl. Besch.*, Kamer, 1974-75, nr. 603/2, 26, nr. 9.

(11) VAN HERPE, P., *Criteria bij vaststelling en wijziging van de uitkering na echtscheiding* (wet van 9 juli 1975), *Jura Falc.*, 1976-77, p. 13.

(12) Zie Cass., 7 maart 1968, *Pas.*, 1968, I, 848; Cass., 10 dec. 1971, *Pas.*, 1972, I, 253.

Ook in de referentie naar 'het samenleven' als criterium om het welvaartspeil van de ex-echtgenoten te evalueren, blijft de wetgever trouw aan de interpretatie van het Hof van Cassatie (13). De duidelijke bewoordingen van de wettekst laten nu echter geen twijfel mogelijk voor de rechter: voortaan mag hij geen rekening meer houden met de sociaal-economische situatie waarin de partijen zich bevonden tijdens de feitelijke scheiding, maar enkel met de toestand gedurende het samenleven.

Dit belet niet dat de rechter in zijn soevereine appreciatie van deze levensstandaard met moeilijke en ingewikkelde gevallen geconfronteerd kan worden, doch wellicht komt de uitgebreide bevoegdheid die art. 301 bis BW door verwijzing naar art. 221 BW inzake ontvangstmachtiging verleent, hieraan enigszins tegemoet.

Dit vonnis is een duidelijke illustratie van een latente evolutie in het Belgische echtscheidingsrecht: het systeem van de echtscheiding-sanctie moet langzaam maar zeker de plaats ruimen voor een echtscheiding-remedie. Deze tendens komt vooral tot uiting op het vlak van de uitkering na echtscheiding, waar de onschuld nog wel een noodzakelijke, maar niet langer een onvoldoende voorwaarde uitmaakt om recht te hebben op onderhoudsgeld. In welke mate deze regeling de onschuldige echtgenote ervan zal weerhouden een echtscheidingsprocedure te beginnen als dit haar kan verplichten uit werken te gaan, blijft echter een open vraag.

(13) cf. (12).